

Ohannes Kılıçdağı: Solun yanlış kanalı

Posted on 03/06/2014

Soma katliamından sonra geçen hafta yazdığım yazıda, sorunun bu kadar vahim hale gelmesinde, işçi haklarının bu derece geriletilmesinde, sömürünün bu derece ilerletilmesinde işçilerin örgütsüzlüğünün ve bu kitlenin sahip olduğu kültürel değerlerin payı olduğunu söylemişim. Fakat bu, meselenin bir boyutu olabilir ancak. Emeğiyle çalışanların, bunların arasında da özellikle kol kuvveti ile çalışanların hayat şartlarının bu derece zorlaşmasının bir nedeni de, Türkiye’de sol düşünce ve siyasetin 20. yüzyılın başından beri içinden geçtiği tarihtir. Başka bir deyişle, bugün yaşanan olumsuz tabloda, sol siyasetin tarihi ‘geriliği’ veya zayıflığı da pay sahibidir. (Sol siyaset derken, tercihini çalışandan, sosyal adaletten, herkesin yaşamsal sosyal haklara sahip olmasından yana yapan bir siyasetten bahsediyoruz. Tabii, günümüzde artık sol, bunların yanına özgürlüklerin, yaşam tarzlarının, kültürel çeşitliliğin savunusunu da eklemek zorundadır kanımca, ama o da ayrı bir tartışma konusu.)

Solun bu topraklardaki 20. yüzyıl tarihini özetlemek dahi bu köşenin sınırlarını kat be kat aşar ama bir-iki temel noktaya değinmeye çalışayım. Aslında yüzyıl başında, özellikle II. Meşrutiyet sonrasında, bir sosyalist hareket yeşermeye başlamıştı. Beğenelim beğenmeyelim, bu hareketin en örgütlü ve o zaman için köklü kesimleri arasında, Ermeni partileri önemli bir yer tutuyordu. Buna dair birçok örnek verilebilir. Misal, Erzurum’da Taşnak Partisi’nin yarı resmi yayın organı olarak çıkan Haraç gazetesi, 1909 yılında İsveç’teki genel grevin haberlerini, emek mücadelesinin uluslararası boyutuna vurguyla verir, ‘Sosyalizm ve Türkiye’ başlıklı bir yazı dizisi yayımlarken, aynı yıl Meclis’te, Erzurum mebusu Ohannes Vartkes, tatil-i eşgal yani grev kanunu görüşülürken şunları söylüyordu:

“...Biz amelenin hukukunu muhafaza etmeliyiz. Yoksa zenginler kendi haklarını kendi

vasıtalarıyla muhafaza edebilirler. Demek isterim ki, bizim en büyük başarımız milletin menfaatidir ve milletin menfaati de amalenin menfaati ile kaimdir... Düşününüz, bu yaz günlerinde sabahlayın güneş doğmadan evvel amele gidiyor, akşam güneş battıktan sonra evine dönüyor, 14 saat, 16 saat çalışıyor. On dört saat mütemadiyen taş taşıyarak çalışan bir amelenin ne zürriyeti olur, ne de kendi keyfini, ne de kendi rahatını düşünebilir. Demek o amele mahvoluyor, bu bir.

İkincisi bizim amele bir yere çalışmaya gidiyor, onlara para veren adam, ameleyi kendi esiri addediyor (öyle olmadığına dair itirazlar gelir, Ohannes Vartkes öyle olduğunu söyleyerek devam eder)... Bir adam tüccarın yanında çalışıyor, ona üç-dört lira veriyorlar, fakat hizmetkâr gibi kullanıyorlar. Zavallı adam ne yapsın? Çalışmaya, tahammül etmeye mecburdur.” (Bu konuşmayı fark etmemi sağlayan Ceyda Karamürsel’e teşekkür ederim.)

Burada tarif edilen durum, bugün Soma’daki maden işçilerinin ifadelerinde kendini gösteren manzaradan ne kadar farklı? Evet, o zaman kredi kartı, tüketici kredileri yoktu, işçiler bu kadar borçlandırılmıyordu! Şimdi işçinin sırf bugünü değil, geleceği de ipotek altında. Tabii, o tarihten bu yana Türkiye’de çalışma hayatıyla ilgili yaşananların -ve de yaşanamayanların- sebepleri sadece Türkiye’nin iç ekonomisiyle ve siyasetiyle ilgili olamaz. Çok önemli bir küresel boyut var, savaşlar var, krizler var vs. Fakat solun üzerinde bir iç etken olarak Kemalizm etkisinden kesinlikle bahsetmek gerekir. II. Meşrutiyet döneminde -tabiri caizse- yeşermeye başlayan sosyalist hareket için, kurulan cumhuriyetle birlikte her şeyi domine eden Kemalizm’in siyasi ve ideolojik ağırlığı ölümcül oldu. Şevket Süreyya Aydemir’den Hikmet Kıvılcımlı’ya, Doğan Avcıoğlu’na, belli başlı ‘sol’ figürler ya gönüllü, ya da yarı gönüllü olarak Kemalizm’le ve onun en önemli temsilcisi olarak gördükleri askeri-sivil bürokrasiyle sol siyaseti bağdaştırmaya, eklemlenmeye uğraştılar, bunun için ‘tezler’, ‘teoriler’ uydurdular. (Türkiye İşçi Partisi ekolü ve İdris Küçükömer belki ayrı tutulabilir ama o hareket de en güçlü olduğu zaman 1965 seçimlerinde %3 civarında bir oyla 15 milletvekili çıkarabildi. Tabii, Küçükömer’in tezlerinin de başka sorunları olduğu söylenebilir.) Kemalizm’den sol çıkarmaya çabalayan bu hareketler, sol siyasete zaman ve

enerji kaybettirmekle kalmadılar, onu devletçi güçlerin tarafında yanlış bir kanala soktular. Galiba bu mevzuya devam etmek gerekecek.

Kaynak: [AGOS](#)